

РЕКРЕАЦІЙНЕ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ КОМПЛЕКСНОЇ ЗЕЛЕНОЇ ЗОНИ М. ЛУЦЬКА

В.О. Фесюк, д.г.н., професор, І.А. Мороз, к.х.н., доцент

Луцький національний технічний університет

Міста Північного Заходу України традиційно асоціюються з великою кількістю зелених насаджень. Причому це не лише парки, сквери, санітарно-захисні зони промислових підприємств, а й алеї, озеленення вулиць, дворів, живопліт і т.д. Позитивна екологічна роль зелених рослин у місті буде детально проаналізована дещо згодом, а зараз нам би хотілося б детальніше зупинитись на оцінці рекреаційних зон міст. Крім екологічної функції, рекреаційні зони виконують ще й естетичну, психологічно-заспокійливу, відеоєкологічну, і, звичайно, рекреаційну функцію. Головна функція комплексних зелених зон міста – забезпечити жителів міста природно-просторовими ресурсами, сфокусувати техногенний простір і зберегти та відновити у межах міста і прилеглий приміській зоні природні ландшафти.

Серед рекреаційних зон м. Луцька найбільшу площу займають: Центральний парк культури й відпочинку ім. Лесі Українки, Парк культури і відпочинку імені 900-річчя Луцька, парк Дружби народів, парк на вулиці Потебні, державний ботанічний сад ВДУ ім. Лесі Українки.

При аналізі територіальної забезпеченості Луцька природно-просторовими ресурсами рекреаційних об'єктів можна відмітити [2]:

- площа зелених насаджень загального користування в Луцьку становить приблизно 500 га (9,3% території), в т.ч. загальна площа парків – 191 га;
- на одного жителя припадає 23 м²/чол. площі зелених насаджень загального користування та 8,8 м²/чол. площі парків;
- кількість відвідувачів коливається від 30 до 140 чол./га;
- жителі міста нерівномірно забезпечені рекреаційними просторами;
- не всі парки відповідають вимогам до облаштування місць відпочинку, до зелених насаджень, призначених для масового відпочинку, оскільки, вони характеризуються незначною видовою різноманітністю деревно-чагарникової рослинності, не всі парки обладнані та впорядковані для культурного відпочинку;
- більшість парків знаходиться в найбільш господарсько-освоєних і трансформованих частинах міста, межують з висотною забудовою, автодорогами з значною інтенсивністю руху транспорту.

Центральний парк культури й відпочинку ім. Лесі Українки знаходиться в центрі міста, вздовж вулиці Глушець, від району Старого міста аж до Київської площі, на заплаві р. Стир. Це найбільший та найстаріший парк. Ще за часів Польщі тут знаходились міські луки. Досі збереглися сліди дренажних каналів, які були збудовані ще в ті часи для осушення заплави р. Стир. Колись у межах

парку протікала р. Глушець. Зараз її долина засипана землею, вирівняна і про існування річки тепер нагадує лише міст у районі площі Злуки.

У плані парк являє собою суцільний зелений простір, розбитий алеями. Центральна алея парку веде до пляжу на березі р. Стир. Річка на всій протяжності по території парку обгороджена дамбою. Рослинність парку створена штучно. У структурі біоценозу чітко прослідковується наявність трьох ярусів: високих дерев (ялина, береза, ясен, клен, верба козяча та плакуча, каштан, дуб і т.д.), підліску (молоді деревця липи, ясена; кущі ліщини, бузини і т.д.) та трав'янистого ярусу (тимофіївка, молочай, конюшина, шпориш, осоки, пирій і т.д.). Практично всі представники флори є зональними для м. Луцька.

У межах парку знаходиться велика кількість різноманітних атракціонів, закладів громадського харчування, дитячі майданчики, зоопарк, дитячо-юнацька спортивна школа “Спартак” і т.д. Територія парку благоустроєна. Уздовж алей простягаються клумби, стоять лавки, побудовано бесідки, облаштовано місце для літнього лекторію. Це робить парк улюбленим місцем відпочинку лучан та гостей міста. [1]

Хоча слід відмітити, що на сьогодні стан парку вимагає кращого. Так наприклад, земляні роботи по прочистці дренажних канв розтягуються на роки, територія парку засипана ґрунтом, скрізь болото і бруд. Дренажні канали меншого порядку зарослі рослинністю і практично свою функцію не виконують. Ще гіршим є стан деревним рослин. Багато з них перебувають на стадії відмирання, уражені різноманітними хворобами. Санітарні рубки на окремих ділянках парку або не проводяться взагалі, або проводяться в неналежному обсязі.

Парк культури й відпочинку імені 900-річчя Луцька – другий за розмірами та облаштованістю. Побудований на початку 80-х років. Планувалось, що даний парк стане популярним місцем відпочинку та рекреації для мешканців нових мікрорайонів міста (33-го, 40-го, 55-го мікрорайонів). Знаходиться він у межах 33-го мікрорайону міста, в долині р. Сапалаївки та чисельних балок, що прилягають до долини, між вулицями Глієра, Вороніхіна та Спортивною. Русло р. Сапалаївки тут розкопане, поглиблене, були облаштовані пляж, пункт прокату човнів та катамаранів, дитяча залізниця. В парку знаходився цілий ряд атракціонів. Але в цілому дана рекреаційна зона благоустроєна суттєво гірше, ніж парк культури й відпочинку імені Лесі Українки. Сучасний стан парку ще гірший ніж ПКіВ ім. Лесі Українки. Про облаштування парку залишились лише спогади. Атракціони, які колись тут розміщувались і робили парк рекреаційно атрактивним, на сьогодні розібрані і здані в металолом. Станція прокату човнів теж відсутня. Асфальтне покриття доріжок зруйноване. Жодних об'єктів соціально-культурного побуту на території парку немає. Єдине що зроблено за останні 20 років – з'явилися нові лавки.

До природоохоронних об'єктів державного значення в межах м. Луцька належить Державний ботанічний сад ВНУ ім. Лесі Українки. Створення його розпочалось в 1977 р., а офіційного державного статусу він набув в 1983 р. Розміщується він практично в центрі міста, в долині р. Сапалаївки. Площа його 10 га, причому на цій площі нараховується близько 500 видів різноманітних рослин.

Також у ботанічному саду знаходиться дитяча залізниця. На сьогодні сам ботанічний сад перенесений у парк на вул. Потебні [2].

Стан даного рекреаційного об'єкту нами оцінено як незадовільний. На те є кілька причин. По-перше, від колишнього ботсаду тут залишилися лише згадки у вигляді окремих деревних рослин. більшість екзотів або загинули або були викрадені. Територія не благоустроєна. По-друге, стан річки Сапалаївки, на берегах якої розміщується рекреаційний об'єкт, критичний. Річка, по-суті, перетворилась на засмічену канаву. Русло завалено величезною кількістю сміття. Поряд з руслом проходить магістральний каналізаційний колектор. На ньому часто відбуваються аварії. Ліквідація їх не завжди відбувається своєчасно. Каналізаційні стоки потрапляють в річку майже регулярно. Окрім того, заплава річки забудована приватними будинками (район вул. Клима Савури), які не підключені до централізованої каналізаційної системи і стоки скидають прямо в річку. Це ще більше погіршує ситуацію. Низька відеоєкологічна оцінка супроводжується також наявністю адорантів у атмосферному повітрі.

Парк Дружби народів, парк на вулиці Потебні значно менші за розмірами, молодші за віком і не благоустроєні. Перший знаходиться на передзаводській території ВАТ “Волтекс”, в межах північно-східного виробничого району, в районі з найвищою антропогенною освоєністю в межах м. Луцька.

Парк на вулиці Потебні знаходиться в межах заплави р. Стир. Він теж неблагоустроєний, є місцем неорганізованого (“дикого”) відпочинку мешканців міста з усіма впливаючими звідси наслідками впливу рекреантів на природне довкілля. В свій час були розроблені плани будівництва тут великих благоустроєних рекреаційних зон, але у зв'язку з відсутністю грошей на фінансування будівництва та утримання, вони так і залишилися на папері.

Жителі різних районів міста забезпечені парками нерівномірно. В центральній частині міста знаходяться 2 парки (Центральний ім. Лесі Українки, Ботанічний сад ВДУ), в найбільш густозаселеній частині міста, яка до того ж межує з північно-східним виробничим районом (територія 33-го, 40-го і 55-го кварталів), – теж два (Парк 900-річчя Луцька і Дружби народів), то мешканці багатьох районів міста (Вишків, Теремно, Дубнівський, Красне, Вересневе) просто позбавлені парків, як місця озеленення, відпочинку та рекреації.

Окрім парків в Луцьку багато інших об'єктів комплексної зеленої зони міста – скверів (сквер Алмазова, сквер Ворошилова, сквер за РАГСом), Меморіал Вічної Слави (площа зелених насаджень – 5 га), деревна рослинність на заплавах річок (р. Стир вздовж вул. Набережної), лісові масиви в районі КХП-2, Лісництва (вул. Ковельська) тощо.

Список використаних джерел:

1. Мольчак Я.О., Фесюк В.О., Картава О.Ф. Луцьк: сучасний екологічний стан та проблеми. – Луцьк: РВВ ЛДТУ, 2003. – 488 с.
2. Фесюк В.О. Луцьк: сталий розвиток і соціально-екологічні проблеми. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2013. – 304 с.